

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: مدیریت ورزشی

عنوان:

ارتباط بین سبک رهبری مربیان با رضایتمندی ورزشکاران حاضر
در لیگ برتر دو و میدانی کشور سال ۱۳۹۰

استاد راهنما:

دکتر محمدرضا اسمعیلی

استاد مشاور:

دکتر سیدحمید سجادی

پژوهشگر:

عبدالغفار سقر

بهار ۱۳۹۱

تقدیم به :

مادر عزیز و مهربانم و روح پدر بزرگوارم
همسر صبور و مهربانم که مظهر گذشت، ایثار و فداکاری است

تشکر و قدردانی:

با تشکر فراوان از جناب آقای دکتر محمدرضا اسمعیلی به خاطر راهنماییهای ارزشمندشان که همواره در طول تحقیق کمک های مفید و مؤثری را ارائه دادند و با تشکر از جناب آقای دکتر حمید سجادی به خاطر کمک های بی دریغ ایشان که همواره راهنما و یاری دهنده بوده است. همچنین لازم می دانم که از کلیه مسئولان، مربیان و ورزشکاران حاضر در لیگ برتر دو و میدانی به خاطر همکاریهای بی دریغ شان کمال تقدیر و تشکر را داشته باشم.

چکیده :

هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین سبک های رهبری مربیان و رضایتمندی ورزشکاران حاضر در لیگ برتر دو و میدانی کشور بود. بدین منظور از پرسشنامه های استاندارد سبک های رهبری مربیان (LSS) و رضایتمندی ورزشکار (ASQ) استفاده شد. پایایی پرسشنامه ها پس از يك مطالعه مقدماتي با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ به ترتیب $(\alpha = 0/84)$ ، $(\alpha = 0/87)$ بدست آمد. جامعه آماری مورد نظر تحقیق را تمامی ورزشکاران حاضر در لیگ برتر دو و میدانی کشور در فصل ۹۰ مشتمل بر ۲۲۴ نفر، تشکیل می دادند. نمونه آماری با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده و بر اساس جدول مورگان ۱۴۴ ورزشکار تشکیل داده اند. برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آمار توصیفی و استنباطی (جدول توزیع فراوانی و نمودار، آزمون کلموگروف اسمیرنف و ضریب همبستگی پیرسون) استفاده شد. یافته ها نشان داد، بین سبک های رهبری آموزش و تمرین $(r=0/423, p<0/01)$ ، حمایت اجتماعی $(r=0/325, p<0/01)$ و بازخورد مثبت $(r=0/365, p<0/01)$ با رضایتمندی ورزشکاران ارتباط مثبت و معنی داری $(p<0/05)$ وجود دارد. اما بین سبک های رهبری آمرانه و دموکراتیک با رضایتمندی ورزشکاران رابطه معنی داری مشاهده نشد. همچنین یافته های تحقیق نشان داد که مربیان حاضر در لیگ برتر دو و میدانی بیشتر از سبک رهبری آموزش و تمرین و سبک بازخورد مثبت استفاده می کنند و سبک دموکراتیک از نظر استفاده توسط مربیان در رده آخر قرار دارد.

واژه های کلیدی: رهبری، رضایتمندی، دو و میدانی، لیگ برتر

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات طرح	
۳	۱-۱ مقدمه
۴	۲-۱ بیان مسأله
۶	۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق
۸	۴-۱ اهداف تحقیق
۸	۱-۴-۱ هدف کلی
۸	۲-۴-۱ اهداف اختصاصی
۹	۵-۱ فرضیه های تحقیق
۹	۶-۱ محدودیت های تحقیق
۹	۱-۶-۱ محدودیت های غیرقابل کنترل
۹	۲-۶-۱ محدودیت های در اختیار محقق:
۹	۷-۱ تعریف واژه ها و اصطلاحات تحقیق
فصل دوم: مطالعات نظری	
۱۴	۱-۲ مقدمه
۱۴	۲-۲ رهبري
۱۵	۱-۲-۲ تعاریف رهبري
۱۶	۲-۲-۲ سبک رهبري
۱۷	۳-۲-۲ کاربرد نظریه های رهبري در ورزش
۲۱	۴-۲-۲ رهبري و مربیگری در تیم های ورزشي
۲۵	۲-۳ رضایت شغلی در ورزش
۲۶	۱-۳-۲ ابعاد رضایتمندی ورزشکاران
۳۵	۴-۲ مربیگری در ورزش
۴۰	۵-۲ پیشینه تحقیق
۴۰	۱-۵-۲ تحقیقات داخلی
۴۴	۲-۵-۲ تحقیقات خارجی
۵۲	۶-۲ جمع بندی
فصل سوم: روش شناسانی تحقیق (متدولوژی)	
۵۵	۱-۳ مقدمه
۵۵	۲-۳ روش تحقیق
۵۵	۳-۳ جامعه و نمونه آماری تحقیق
۵۵	۴-۳ ابزار گردآوری اطلاعات
۵۶	۵-۳ روایی و پایایی ابزار تحقیق
۵۷	۶-۳ روش گردآوری داده ها
۵۷	۷-۳ تجزیه و تحلیل آماری
فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق	
۶۰	۱-۴ مقدمه
۶۰	۲-۴ توصیف یافته های تحقیق
۶۰	۱-۲-۴ توصیف آزمودنیها

۶۳	۳-۴ توصیف متغیرهای اصلی تحقیق.....
۶۳	۱-۳-۴) توصیف سبک های رهبری مربیان.....
۶۴	۲-۳-۴) توصیف رضایتمندی ورزشکاران.....
۶۶	۴-۴ آزمون فرضیه های تحقیق.....
۶۶	۱-۴-۴) آزمون فرضیه ۱ :.....
۶۷	۲-۴-۴) آزمون فرضیه ۲ :.....
۶۸	۳-۴-۴) آزمون فرضیه ۳ :.....
۶۹	۴-۴-۴) آزمون فرضیه ۴ :.....
۷۰	۵-۴-۴) آزمون فرضیه ۵ :.....

فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادات

۷۳	۱-۵ مقدمه.....
۷۳	۲-۵ خلاصه تحقیق.....
۷۵	یافته های تحقیق.....
۷۶	۳-۵ بحث و نتیجه گیری.....
۷۹	۴-۵ پیشنهادات.....
۷۹	۱-۴-۵) پیشنهادهای حاصل از تحقیق.....
۸۰	۲-۴-۵) پیشنهادهای پژوهشی.....
۸۱	پیوستها.....
۸۶	منابع.....
۱۰۱	چکیده انگلیسی.....

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲ ابعاد رفتار رهبري در ورزش.....	۱۷
جدول ۱-۳ ضرایب آلفاي کرونیباخ مرتبط با پرسشنامه سبک رهبري.....	۵۷
جدول ۲-۳ ضرایب آلفاي کرونیباخ مرتبط با پرسشنامه رضایتمندی.....	۵۷
جدول ۱-۴ درصد و توزیع فراواني «رده سنی» آزمودنی ها.....	۶۰
جدول ۲-۴ درصد و توزیع فراواني وضعیت تأهل آزمودنی ها.....	۶۰
جدول ۳-۴ درصد و توزیع فراواني «میزان تحصیلات» آزمودنی ها.....	۶۱
جدول ۴-۴ درصد و توزیع فراواني ماده ی ورزشی آزمودنی ها.....	۶۱
جدول ۵-۴ درصد و توزیع فراواني آزمودنی ها به تفکیک باشگاه.....	۶۲
جدول ۶-۴ درصد و توزیع آزمودنی ها «بر اساس سابقه حضور در باشگاه».....	۶۲
جدول ۷-۴ توصیف سبک رهبری مربیان.....	۶۳
جدول ۱۰-۴ ارتباط بین سبک آموزش و تمرین و رضایتمندی ورزشکاران.....	۶۶
جدول ۱۱-۴ ارتباط بین سبک رهبری آموزش و تمرین و ابعاد رضایتمندی ورزشکاران.....	۶۷
جدول ۱۲-۴ ارتباط بین سبک رهبری آمرانه و رضایتمندی ورزشکاران.....	۶۷
جدول ۱۳-۴ ارتباط بین سبک رهبری آمرانه و ابعاد رضایتمندی ورزشکاران.....	۶۸
جدول ۱۴-۴ ارتباط بین سبک رهبری دموکراتیک و رضایتمندی ورزشکاران.....	۶۸
جدول ۱۵-۴ ارتباط بین سبک رهبری دموکراتیک و ابعاد رضایتمندی ورزشکاران.....	۶۹
جدول ۱۶-۴ ارتباط بین سبک رهبری حمایت اجتماعی و رضایتمندی ورزشکاران.....	۶۹
جدول ۱۷-۴ ارتباط بین سبک رهبری حمایت اجتماعی و ابعاد رضایتمندی ورزشکاران.....	۷۰
جدول ۱۸-۴ ارتباط بین سبک بازخورد مثبت و رضایتمندی ورزشکاران.....	۷۰
جدول ۱۹-۴ ارتباط بین سبک رهبری بازخورد مثبت و ابعاد رضایتمندی ورزشکاران.....	۷۱

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۱۸	شکل ۱-۲ مدل چند بعدی رهبری در ورزش (وودز ۱۳۸۵).....
۲۰	شکل ۲-۲ مدل کارآمدی سبک‌های رهبری مربیان (سینا ۲۰۰۴).....
۶۳	شکل ۱-۴ توصیف سبک رهبری مربیان.....
۶۵	شکل ۲-۴ توصیف ابعاد رضایتمندی ورزشکاران.....

فصل اول

(کلیات تحقیق)

برای کسب پیروزی در مسابقات، هزینه و زمان زیادی صرف می‌شود. با هر پیروزی، مردم علاقه‌مند به آن تیم، غرق در شغف و شادمانی شده، احساس برتری و غرور می‌کنند و زمانی که تیمی می‌بازد یا در انتهای جدول قرار می‌گیرد، شرایط ناخوشایند بر باشگاه، سرمایه‌گذاران، بازیکنان، مربیان و علاقه‌مندان به آن تیم حاکم می‌شود. با وجود چنین شرایطی، ضرورت دارد عواملی که در پیروزی و شکست تیم‌ها مؤثرند، شناخته شده و مورد بررسی قرار بگیرند. هدف ورزش قهرمانی، کسب موفقیت در صحنه مسابقات ورزشی و رسیدن به افتخار و پاداش است؛ به همین سبب توقع این شاخه ورزشی از شرکت‌کنندگان خود، بهره‌مندی آنان از کارایی بدنی و روانی و آمادگی برای رقابت با سایر شرکت‌کنندگان است.

در دهه ۱۹۸۰ میلادی، آشکار شد که افراد شرکت‌کننده در ورزش حرفه‌ای، دیگر نمی‌توانند به روش‌های سنتی دهه‌های گذشته متکی باشند و مربیان و کمک‌مربیان بیش از پیش دریافته‌اند که برای شرکت در مسابقات، باید از راهبردهای علمی جدید استفاده کنند؛ از این روی، برای سازماندهی باشگاه‌های بزرگ، شیوه‌های مدیریت علمی به‌کار گرفته شد. باشگاه‌هایی که همراه با تحولات زمان پیش رفتند، درمقایسه با دیگرانی که هیچگونه تغییری در کار خود نداشتند، توانستند به موفقیت‌های بزرگی دست یابند و جوایز زیادی به‌دست آورند (توماس ریلی^۱، ۱۳۸۴). اسلیک^۲ معتقد بود که سازمان ورزشی، نهادی هدف‌گرا، با ساختاری آگاهانه و دارای حدود و ثغوری نسبتاً مشخص است؛ بنابراین تمام باشگاه‌های ورزشی را می‌توان به‌عنوان یک سازمان ورزشی تلقی کرد (باقری، ۱۳۸۳). گیلبرتسون^۳ (۲۰۰۰) هفت عامل اساسی و عمده را به‌عنوان عوامل حیاتی در موفقیت یک تیم یا سازمان ورزشی مطرح کرد که عبارتند از: رهبری، انگیزش افراد گروه، امکانات مالی، اهداف، خلاقیت، ساختار و مهارت.

نوع سبک رهبری و ایجاد انگیزش در افراد توسط رهبر نسبت به سایر موارد مؤثر در به موفقیت رسیدن یک تیم ورزشی یا سازمانی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشند. چنانچه سایر عوامل مؤثر در موفقیت یک تیم از شرایط مطلوبی برخوردار باشد ولی سبک رهبری در پیروان، انگیزش و رضایت لازم را ایجاد نکند، نمی‌توان انتظار داشت که آن تیم به اهداف خود که همانا موفقیت و پیروزی است، نائل آید (زردشتیان^۴، ۱۳۸۸).

مک نیلیس^۴ (۱۹۹۳) بر این باور بود که رهبری تیم‌های نخبه، موازی با رهبری در سازمان-های پیشرفته است و عملکرد و وظایف یکسانی را دربر می‌گیرد. در هر سازمان، یکی از مهم‌ترین موضوعات مرتبط با شیوه‌های مدیریت و رهبری، رضایت شغلی^۵ کارکنان است. رضایت شغلی عبارت است از احساسات و نگرش‌های مثبتی که افراد نسبت به شغل خود دارند. در ورزش نیز یکی از جنبه‌هایی که مربیان باید به‌عنوان مدیر و رهبر تیم به آن توجه کنند،

^۱ Tomas Reily

^۲ Slake

^۳ Gillbertson

^۴ Mc Neillis

^۵ -Job Satisfaction

رضایت ورزشکاران^۱ است. رضایت ورزشکار، وضعیت یا حالت مثبتی است که با ارزیابی پیچیده ای از ساختارها، فرآیندها و نتایج فردی و تیمی سرچشمه می گیرد و توسط ورزشکار تجربه می شود (ایس ۲۰۰۳).

تحقیقات دو دهه قبل در زمینه کارایی مربیگری^۲ بیشتر بر شناخت خصوصیات مربیگری^۳، سبک‌های رهبری^۴ و الگوهای رفتاری مربی متمرکز بوده است. به طور کلی در این مطالعات، مربی کارآمد به عنوان فردی معرفی شده است که توانایی تغییر نتایج، اجرای موفقیت‌آمیز و واکنش‌های روانی مثبت در تیم را دارد (هورن ۲۰۰۲). مربیان نه فقط به اجرای مهارت‌های ورزشی، بلکه باید به مهارت‌های روانی افراد و تیم توجه کنند. بنابراین توجه به فرآیندهای فردی و گروهی یا نیازهای فردی ورزشکاران و تیم ضروری است و جزیی از کارآمدی مربی محسوب می‌شود (سینا ۲۰۰۴).

مربیان کارآمد کسانی هستند که با مسائل روان‌شناختی و جامعه‌شناختی تیم آشنا باشند، تا بتوانند از عهده مدیریت و رهبری تیم برآیند و عملکرد تیم را با بهبود مهارت‌های مربیگری ارتقاء دهند و این موضوع را درک کنند که نوع رفتار و مدیریت مربیان می‌تواند تأثیر زیادی بر ورزشکاران و کل تیم داشته باشد (انشل، مارک اچ، ۱۳۸۰).

بر اساس نظریه‌های مختلف، یکی از ابعاد رضایتمندی به نحوه رفتار مدیر یا سرپرست وابسته است که به آن رضایتمندی مرتبط با مدیر گفته می‌شود. در ورزش نیز ممکن است نحوه رفتار مربی^۵ بر رضایتمندی ورزشکار تأثیر داشته باشد، از این رو ممکن است رابطه‌ای بین سبک رهبری مربیان و رضایتمندی ورزشکاران وجود داشته باشد و چون یکی از عوامل مهم در مربیگری، کسب رضایت ورزشکاران است، به همین دلیل در این تحقیق تلاش شده است، تا ارتباط بین سبک رهبری مربیان و رضایتمندی ورزشکاران حاضر در لیگ برتر دو و میدانی کشور بررسی گردد.

۱-۲ بیان مسأله

در دنیای امروز کمتر کسی است که مستقیم یا غیرمستقیم به‌نحوی با ورزش مرتبط یا از آن متأثر نباشد. برخی مستقیماً در آن شرکت دارند. شمار زیادی به‌عنوان تماشاگر و یا دوستدار ورزش حضوراً یا از طریق رسانه‌ها آن را دنبال می‌کنند. رقابت شدید برای بالا رفتن از سکوهایی افتخار و کسب مدال‌های رنگارنگ مسابقات جهانی و المپیک و بهره‌گیری از اثرات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی این افتخارات موجب شده است که دولت‌ها و جوامع، به‌طور گسترده‌تری برای تربیت و آماده‌سازی قهرمانان سرمایه‌گذاری کنند. همراه با افزایش توجه به ورزش قهرمانی، علوم ورزشی نیز به کمک ورزشکاران آمده تا راه‌های بهبود عملکرد

^۱ -Athletes Satisfaction

^۲ - Coaching Efficacy

^۳ - Coaches Characteristics

^۴ - Leadership Styles

^۵ - Coaching Behavior

و ربودن گوی سبقت از دیگران را برای آنها هموار کند. با توجه به موارد مذکور، شناخت عوامل مؤثر در به موفقیت رسیدن تیم‌های حرفه‌ای حائز اهمیت است و لزوم استفاده از شیوه‌ها و راهبردهای علمی جدید را نمایان می‌کند (عبدلی ۱۳۸۴).

درباره حرفه مربیگری و ویژگی‌های آن مطالب متنوع و گوناگونی توسط صاحب‌نظران ارائه شده است و کتاب‌های مختلف روان‌شناسی ورزشی نیز هرکدام بخشی را به بحث درباره این حرفه جذاب و دشوار اختصاص داده اند (روین ۱۳۶۶). مربیان افرادی هستند که توانایی درک ورزشکاران و بازی در نقطه اوج را دارند و می‌دانند که چگونه به ورزشکاران بیاموزند که در محدوده‌ها و قواعد خاص یک بازی، تلاش کنند. همچنین مربیگری یک فرآیند رفتاری است که در آن مربی بر ورزشکاران تأثیر می‌گذارد تا واکنش مورد نظر آنان انجام گیرد. ولی در واقع مربیگری چیزی بیشتر از آن است که مربی به ورزشکاران بگوید که چه کارهایی را انجام دهند. مربیگری ویژگی‌های موقعیتی متعددی را در برمی‌گیرد، تا آنجا که یک مربی باید بداند که چه چیزهای ویژه‌ای و چگونه آنها را به ورزشکار خاصی بگوید (کولاریک ۲۰۰۴).

یکی از ابعاد مهم در تصمیم‌گیری مربیان، انتخاب سبک و شیوه مربیگری است. مربیان به عنوان یکی از ارکان اساسی شکل‌گیری و پیشرفت هر تیمی مورد توجه بوده‌اند و از نقش مهم آنها در عملکرد بازیکنان نمی‌توان چشم‌پوشی کرد. بر اساس مطالعات انجام شده شخصیت و سبک رهبری و رفتاری مربیان با عملکرد، انگیزش، میزان رضایت و انسجام گروه ارتباط دارد (خلج ۲۰۱۱).

انجام موفقیت‌آمیز هر کار گروهی مستلزم وجود رضایت در بین اعضای گروه است. در ورزش و بخصوص ورزشهای گروهی مانند سایر گروه‌ها و سازمان‌ها شرط لازم برای تحقق هدف مشترک، داشتن وحدت و رضایتمندی گروهی است، که بی‌تردید نقش مربی به عنوان رهبر تیم که وظیفه هدایت بازیکنان را بر عهده دارد، در این زمینه نقشی کلیدی است. تیم‌های موفق ورزشی معمولاً دارای یک صفت برجسته هستند که آنها را از تیم‌های ناموفق متمایز می‌کند و آن رهبری و مدیریت موثر، فعال و شایسته است. واقعیت این است که شیوه رهبری موثر است و ورزشکاران تحت تأثیر رفتارها، ادراک‌ها و تصمیم‌های مربی خود قرار می‌گیرند. روان‌شناسان بر این عقیده‌اند که هر کسی می‌تواند بیاموزد که چگونه تبدیل به یک رهبر موفق، بواسطه یادگیری رفتارهای تأثیرگذار شود (آسلی ۲۰۰۳)، که بتواند رضایت افراد و یا بازیکنان، در سطوح ورزشی را بدست آورد. در حقیقت رهبری خوب و مناسب، رشد فردی؛ انگیزه؛ عملکرد و رضایت کاری افراد را ارتقاء می‌بخشد (چلادورای ۲۰۰۶). محققان اعلام می‌دارند که رضایتمندی ورزشکار نتیجه یک تأثیر مثبت بواسطه مجموعه‌ای ارزیابی شده از ساختارها، روشها و مرتبط ساختن پی‌آمدها با تجربه ورزشکار بودن می‌باشد، همچنین آنها بر این باورند که رضایتمندی ورزشکار می‌تواند حد نهایی از کارایی در برنامه هر ورزشکار را بوجود آورد که بر پایه پیروی از ویژگیهای منحصر به فرد ورزشکاران است (آندرو ۲۰۰۴). یکی از راه‌های نگرش مثبت و حضور موفق و مستمر در فعالیت‌های ورزشی و مسابقات، فراهم آوردن تجارب خوشایند و رضایت بخش است. رضایت ورزشکار یکی از اهداف اساسی

برنامه های ورزشی است. دو پیش نیاز اساسی در جلب و تأمین رضایت ورزشکار، اطلاعات کافی مربی از روان شناسی ورزش و آگاهی از روش های ارضاء نیازها و علایق ورزشکاران است (کوکس ۲۰۰۲).

مربیان باید درک کنند که تا چه اندازه رضایتمندی ورزشکار به عوامل فردی، مربیان، مدیریت، اعضای تیم و خانواده و اجتماع وابسته است و چگونه این عوامل در تعامل مربی- ورزشکار، نمود پیدا می کند. آگاهی از روش های ارضاء نیازهای ورزشکار به رضایتمندی ورزشکار منجر و در نتیجه سبب تعادل و آرامش روانی و اثربخشی ورزشکار می شود. اگر چه بسیار مشکل است که بتوان همه ابعاد رضایتمندی ورزشکار را به طور مستقیم و دقیق به مربیان شناساند، اما مربیان با آگاهی از این جنبه های رفتاری، تمرین و آموزش رفتارهای مطلوب می توانند گام اساسی در حفظ و ثبات روانی ورزشکار بردارند (ریمر ۱۹۹۷).

در زمینه رضایتمندی، بیشتر تحقیقات مربوط به رضایت شغلی مربیان ورزشی بوده و تحقیقات اندکی در خصوص رضایتمندی ورزشکاران انجام شده است (نظرودین ۲۰۰۹). ولی به دلیل اهمیت این موضوع، در مدل چند بعدی رهبری در ورزش چلادورای، رضایت اعضای گروه به عنوان یکی از پیامدها محسوب می شود. براساس این مدل هرگاه مربی محیط مناسبی را فراهم نماید و نیازها و علایق ورزشکاران را در نظر بگیرد، عملکرد تیمی و انفرادی و همچنین رضایتمندی ورزشکاران به بالاترین سطح خود می رسد. در این مدل بر رابطه متقابل بین رفتار مربی، عملکرد و رضایتمندی ورزشکاران تأکید شده است (ریمر ۱۹۹۷).

به نظرمی رسد که نتایج تحقیقات متناقض در مورد اولویت سبک های رهبری مربیان و رابطه آن با رضایتمندی ورزشکار به تنوع تیم های ورزشی (تیمی و انفرادی) و هم چنین به سطوح مشارکت ورزشی ورزشکاران (سطوح مختلف رقابتی) مربوط باشد. از طرف دیگر، با توجه به تفاوت های فرهنگی ممکن است دامنه استفاده از سبک های رهبری مربیان در کشورهای مختلف متفاوت باشد. هم چنین رشد ورزش قهرمانی در ایران و به ویژه در ورزش های مورد مطالعه، این سؤال را به وجود آورده است که مربیان رشته های ورزشی بسیار متداول و مهم کشور از چه سبک هایی برای هدایت و رهبری ورزشکاران نخبه کشور (لیگ برتر و تیم ملی) استفاده می کنند و اولویت ابعاد رضایتمندی ورزشکاران در رابطه با رفتار مربیان و عملکرد تیمی و انفرادی چیست و نهایتاً این که کدام یک از سبک های مربیان موجب رضایت بیشتر ورزشکاران می شود؟ با توجه به مباحثی که در بالا گذشت، محقق بر آن است که در تحقیق حاضر به بررسی رابطه بین سبک رهبری مربیان با رضایتمندی ورزشکاران حاضر در لیگ برتر دو و میدانی کشور بپردازد.

۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق

یکی از عوامل بسیار مهمی که توجه محققان و پژوهشگران را به خود جلب کرده و طی سالها با رویکردهای متفاوت مورد بررسی قرار گرفته، موضوع رهبری است. رهبری عمل

تأثیرگذاری بر افراد است، به طوری که با میل و علاقه برای هدفهای گروهی تلاش کنند (ریموند ۱۳۷۰).

رهبری پویا و مؤثر مشخصه مهم سازمان موفق و سبب تمایز آن با سازمان ناموفق است (سید جوادین ۱۳۸۰). رهبری به عنوان یک ویژگی مهم و اثربخش در هر فعالیت سازمان یافته مورد توجه است (یاکل^۱ ۱۹۸۹، تیچی^۲ ۱۹۸۶).

به اعتقاد محققان، مربیگری در ورزش مستلزم اعمال رهبری است و در فرآیند نفوذ بر بازیکنان و تیم به سمت اهداف تعیین شده، مربی در نقش رهبر با بازیکنان در تعامل است (کیس ۱۹۸۴، چلادورای ۱۹۸۴). کراتی (۱۹۷۴)، مانساس^۳ (۱۹۸۵) خاطر نشان ساختند که مربی نه تنها بر عملکرد ورزشکار نفوذ دارد، بلکه می تواند باعث بهبود و ارتقاء شخصیت او گردد (کلت^۴ ۱۹۹۹). تحقیقات متعددی، مربی را به عنوان رهبر طبقه بندی کرده اند (کولینسکی ۱۹۹۰، هندری^۵ ۱۹۸۶؛ چلادورای ۱۹۹۳، کیس ۱۹۹۰). برخی از پژوهشگران نیز واژه رهبر و مربی را به جای یکدیگر استفاده کرده اند (زانگ^۶ ۱۹۸۹، وینبرگ و گلد^۷ ۱۹۸۶). برای مطالعه مربی به عنوان رهبر در محیط های ورزشی، غالباً از الگوهای رهبری و ابزارهای اندازه گیری محیط های سازمانی استفاده شده است.

مکنیلیس (۱۹۹۳) عنوان کرد، رهبری تیم های ورزشی حرفه ای با جوهره اصلی اجزای رهبری در سازمان های تجاری و اقتصادی مطابقت دارد.

مربیان به عنوان تعلیم دهنده و تربیت کننده ورزشکاران به شمار می آیند. بی تردید مربیگری و به ویژه سبک های رهبری مربیان در میدان های ورزشی تاحدی شناخته شده است و مربیان بر حسب آموخته های علمی، تجربیات شخصی و یا الگوپذیری از دیگران، روش خاصی را برای رهبری خود اتخاذ می نمایند؛ اما معلوم نیست که با این سبک ها کارایی و انگیزه بازیکنان خود را تا چه اندازه بالا می برند. بنابراین آشنایی مربیان با زمینه های رفتاری و روانی می تواند اثربخشی مدیریت مربی و کارایی تیم را افزایش دهد (کاظمی ۱۳۷۹). در تمامی سازمان ها نیروی انسانی کار آمد، بزرگ ترین و مهم ترین سرمایه های سازمان محسوب می شوند و سازمان برای آموزش، نگهداری و بهره برداری بهینه از این سرمایه های ارزشمند تلاش می کند. در حال حاضر تحقیقات بسیاری درباره رضایتمندی مشتریان و رضایت شغلی در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است؛ اما این موضوع در مورد ورزشکاران کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

وضعیت ورزشکاران در این رابطه منحصر به فرد است؛ زیرا هم می توانند مشتری محسوب شوند، چون مصرف کننده اصلی خدمات و ابزارهای ورزشی هستند و هم می توانند

¹. Yukl

². Tichy

³. Monsass

⁴. Kellet

⁵. Hendry

⁶. Zhang

⁷. Winberg

شاغل در ورزش محسوب شوند، زیرا تولید کننده ورزش هستند. بنابراین، رضایتمندی ورزشکار شامل هر دو رضایت شغلی کارکنان و رضایتمندی مشتری است و در عین حال از هر دوی آنها متفاوت است. بر اساس چنین دیدگاهی، رضایتمندی ورزشکار در هر تیم و باشگاهی بسیار مهم است؛ زیرا با حفظ رضایتمندی ورزشکار نه فقط انگیزه های او بر آورده می شود؛ بلکه کلیه فرآیندهای مرتبط با برنامه ریزی و اجرای برنامه های ورزشی به خوبی پیش خواهد رفت (بهلکه ۱۳۸۴).

رضایتمندی ورزشکار در واقع پاسخ عاطفی او به ابعاد و جنبه های مختلف تیم و باشگاه است. بنابراین اعضای تیم، باشگاه، مربی و سایر عوامل بر رضایتمندی آنها تأثیر می گذارند؛ اما به نظر می رسد که رفتار مربیان تأثیر بیشتری بر عملکرد و رضایتمندی ورزشکار خواهد گذاشت. اگر رفتار مربی بتواند رضایت ورزشکار را تأمین کند این رضایتمندی احتمالاً می تواند تعهد گروهی و انسجام تیم را افزایش دهد (سعیدی ۱۳۸۱، وحیدیان رضازاده ۱۳۸۱). بررسی پیشینه تحقیق نشان می دهد که تحقیقات در زمینه رابطه بین سبک رهبری مربیان و رضایتمندی ورزشکاران در داخل کشور بسیار اندک می باشد. بنابراین با اجرای این پژوهش می توان مشخص کرد که کدامیک از سبک های رهبری مربی رابطه بیشتری با رضایتمندی ورزشکاران دارد. علاوه بر آن، نتایج این تحقیق کاربردی است و ارائه اطلاعات سودمند به مربیان ورزش می تواند زمینه مساعدی را برای بهره گیری از سبک های رهبری مربیگری و رضایتمندی ورزشکاران فراهم آورد.

بدون شک برخورداری از مهارتهای رهبری از ویژگی های برجسته یک مربی موثر و مفید است و چنانچه اتخاذ سبکهای رهبری از سوی مربیان با عملکرد های مختلف بازیکنان سازگار باشد، یقیناً باعث برانگیختن و موفقیت ورزشکاران خواهد شد. همچنین آگاهی مربیان از رضایتمندی ورزشکاران تیم، می تواند باعث روشن شدن یکی از ابعاد روانشناسی و مدیریتی تیم شده و در نتیجه در راستای موفقیت و تحقق اهداف تیم، از آن استفاده بجا شود.

تحقیقات اندکی در زمینه تعیین ارتباط بین رفتارهای مربیگری و رضایتمندی ورزشکاران در ایران صورت گرفته و بخصوص در رشته دو و میدانی که هیچ گونه تحقیقی تاکنون انجام نشده است. بنابراین نیاز تحقیق در این زمینه احساس می شود. با توجه به اینکه عملکرد تیم و بموجب آن کسب مقام تیمی در رشته دو و میدانی وابسته به امتیازات فردی کسب شده توسط هر یک از دو و میدانی کاران می باشد، ضرورت داشتن ورزشکاران با سطح رضایتمندی مطلوب برای دست یابی به این مهم در رشته دو و میدانی بدیهی است.

۱-۴ اهداف تحقیق

۱-۴-۱ هدف کلی

هدف کلی این تحقیق، بررسی رابطه بین سبک رهبری مربیان و رضایتمندی ورزشکاران حاضر در لیگ برتر دو و میدانی ایران در فصل ۹۰ می باشد.

۱-۴-۲ اهداف اختصاصی

۱) تعیین رابطه بین سبک رهبری آموزش و تمرین و رضایتمندی ورزشکاران

- ۲) تعیین رابطه بین سبک رهبری آمرانه و رضایتمندی ورزشکاران
- ۳) تعیین رابطه بین سبک رهبری دموکراتیک و رضایتمندی ورزشکاران
- ۴) تعیین رابطه بین سبک رهبری حمایت اجتماعی و رضایتمندی ورزشکاران
- ۵) تعیین رابطه بین سبک رهبری بازخورد مثبت و رضایتمندی ورزشکاران

۵-۱ فرضیه‌های تحقیق

۱) بین سبک رهبری آموزش و تمرین و رضایتمندی ورزشکاران رابطه معنی داری وجود دارد.

۲) بین سبک رهبری آمرانه و رضایتمندی ورزشکاران رابطه معنی داری وجود دارد.
 ۳) بین سبک رهبری دموکراتیک و رضایتمندی ورزشکاران رابطه معنی داری وجود دارد.
 ۴) بین سبک رهبری حمایت اجتماعی و رضایتمندی ورزشکاران رابطه معنی داری وجود دارد.

۵) بین سبک رهبری بازخورد مثبت و رضایتمندی ورزشکاران رابطه معنی داری وجود دارد.

۶-۱ محدودیت‌های تحقیق

۱-۶-۱ محدودیت‌های غیرقابل کنترل

۱- احتمال برداشت متفاوت آزمودنی‌ها از سؤالات به دلیل عواملی از قبیل تعصب فردی و سطح تحصیلات

۲- این تحقیق روی ورزشکاران لیگ برتر دو و میدانی اجرا شده است و قابل تعمیم به جوامع دیگر نیست.

۲-۶-۱ محدودیت‌های در اختیار محقق:

- ۱- برای افزایش دقت آزمودنی‌ها، از فرم کوتاه پرسشنامه رضایتمندی استفاده شد.
- ۲- پرسشنامه‌ها شب قبل از مسابقات در اختیار بازیکنان قرار گرفت و پس از ۳۰ دقیقه جمع‌آوری شد.

۷-۱ تعریف واژه‌ها و اصطلاحات تحقیق

سبک رهبری: رهبری فرآیندی است رفتاری، با ماهیت بین فردی که با هدف تأثیر و ایجاد انگیزه در اعضاء و برای تحقق اهداف سازمان یا گروه ایجاد می‌شود. سبک رهبری نیز الگوی رفتاری فرد است که به هنگام اقدام برای نفوذ در فعالیت‌های دیگران، از خود نشان می‌دهد. سبک رهبری در این تحقیق، عبارت از پنج سبک رهبری است که براساس مدل چند بعدی رهبری در ورزش، با استفاده از پرسشنامه ۴۰ سؤالی مقیاس رهبری در ورزش، سنجیده شده است (هرسی و بلانچارد، ۱۳۷۸، چلادورای ۱۹۹۰، چلادورای و صالح ۱۹۸۰).

الف) سبک آموزش و تمرین^۱: رفتارهایی است برای بهبود بازی ورزشکاران از طریق آموزش تکنیک‌ها، و در ورزش‌های تیمی به هماهنگ نمودن فعالیت‌های اعضای تیم گفته می‌شود (مرادی ۱۳۸۳). در این تحقیق سبک آموزش و تمرین به راهنمایی‌های تکنیکی و تاکتیکی مربی در هنگام رقابت و تمرین گفته می‌شود. در این سبک، مربی بر آموزش نقاط قوت و ضعف و بهبود مهارت‌های بازیکنان تأکید می‌کند که با سؤالات ۱ تا ۱۳ اندازه‌گیری شده است.

ب) سبک دموکراتیک^۲: به اجازه مشارکت ورزشکاران در تصمیم‌گیری‌های مربوط به تعیین اهداف گروهی و روش‌های دستیابی به آن اهداف گفته می‌شود (مرادی ۱۳۸۳). در این تحقیق سبک دموکراتیک به رفتاری گفته می‌شود که مربی به تنهایی تصمیم نمی‌گیرد و نظر بازیکنان را در تصمیم‌گیری در مورد روش بازی و تمرین و موضوعات مهم مربیگری جویا می‌شود که با سؤالات ۱۹ تا ۲۷ اندازه‌گیری شده است.

پ) سبک آمرانه^۳: در این سبک رفتاری، مربی خودش را از ورزشکاران جدا و بر قدرت خویش تأکید می‌کند (مرادی ۱۳۸۳). در این تحقیق سبک آمرانه، رفتاری است که مربی به هیچ وجه بازیکنان را در تصمیم‌گیری‌ها و مسائل تیم دخالت نمی‌دهد و بازیکنان باید به دستورات مربی گوش دهند. این سبک با سؤالات ۱۴ تا ۱۸ اندازه‌گیری شده است.

ت) سبک حمایت اجتماعی^۴: در این سبک مربی برای ارضاء نیازهای متقابل شخصی ورزشکاران تلاش می‌کند (مرادی ۱۳۸۳). در سبک حمایت اجتماعی مربی رابطه‌ای دوستانه با بازیکنان برقرار می‌کند، مسائل و مشکلات بازیکنان را بررسی و به حل و فصل اختلافات بین اعضای تیم کمک می‌نماید. این سبک با سؤالات ۲۸ تا ۳۵ اندازه‌گیری شده است.

ث) سبک بازخورد مثبت^۵ (پاداش دهی): رفتاری است که مربی ورزشکاران را مورد تشویق قرار می‌دهد و از بازی بازیکنان و همکاری آنها تعریف می‌کند (مرادی ۱۳۸۳). در این تحقیق، بازخورد مثبت (پاداش دهی) سبکی است که مربی بازیکنان را به خاطر عملکرد خوب و درست تمجید و تشویق، و حتی از او در مقابل دیگر بازیکنان تقدیر می‌کند. این سبک با سؤالات ۳۶ تا ۴۰ اندازه‌گیری شده است.

رضایت شغلی

رضایت شغلی عبارت است از احساسات و نگرش‌های مثبتی که افراد نسبت به شغل خود دارند. وقتی يك شخص مي گوید داراي رضایت شغلي بالايي است، بدان مفهوم است که او واقعاً شغلش را دوست دارد، احساسات خوبی درباره کارش دارد و برای شغلش ارزش زیادی قائل است (شفیع آبادی ۱۳۸۱). در این تحقیق، رضایت ورزشکار به عنوان شکلی از رضایت شغلی در نظر گرفته شده است.

¹ - Instruction and Training

² - Democratic

³ - Autocratic

⁴ - Social Support

⁵ - Positive Feedback

ورزشکار

ورزشکار يك فرد تربیت یافته از بعد جسماني و مهارتي است که دارای تناسب بدني و آمادگي جسماني و هم چنین مهارت کافي براي انجام فعالیت هاي حرکتی و ورزشي متنوع مي باشد. چنین فردي به مزایا، ارزش ها، هزینه ها و خطرات و تعهدات ناشی از شرکت در فعالیت هاي ورزشي آگاه است و به صورت مستمر و نظام مند به عنوان عضوي از تیم، گروه و باشگاه در سطوح مختلف تفریحی، همگانی، قهرمانی و حرفه ای فعالیت مي نماید (دبورا، آوست و چالز آ. بوچر، ۱۳۸۱). در این تحقیق منظور از ورزشکار، ورزشکاران تیم هاي حاضر در لیگ برتر دو و میدانی ایران در فصل ۹۰ می باشد.

مربی فردي است که به بازیکنان و ورزشکاران تعلیمات لازم را مي دهد. این تعلیمات شامل تکنیک ها و تاکتیک هاي مختلف و مهارت هاي متعددي است که ورزشکاران باید در تمرینات فرا بگیرند (دیکشنری ورزشی وبستر). در این تحقیق منظور از مربی، مربیان تیم هاي حاضر در لیگ برتر دو و میدانی ایران در فصل ۹۰ می باشد.

رضایتمندی ورزشکار

يك حالت هیجانی یا عاطفی مثبت تعریف شده است که با ارزیابی پیچیده ای از ساختارها، فرایندها و پیامدهای مرتبط با تجارب ورزشی به دست می آید. بنابراین، واکنش هاي ورزشکار نسبت به جنبه هاي مختلف تیم، باشگاه، رفتار مربی و غیره میزان رضایتمندی او را در بر می گیرد (ریمر و چلادورای ۱۹۹۸). در این تحقیق، رضایتمندی ورزشکار از ۴ بعد مرتبط با رفتار مربی تشکیل شده است.

(الف) رضایت از عملکرد تیمی^۱: رضایت از عملکرد به نتیجه و پیامد کار و تلاش گروهی مربوط است. در این تحقیق به رضایت ورزشکاران از نحوه عملکرد تیم و میزان دستیابی تیم به اهداف، رضایت از عملکرد تیمی گفته می شود (آسلی ۲۰۰۳) که با سوالات ۴، ۵ و ۹ پرسشنامه رضایتمندی ورزشکار سنجیده شده است.

(ب) رضایت از عملکرد فردي^۲: بر خلاف رضایت از عملکرد تیمی، رضایت از نتیجه و پیامد تلاش فردي، رضایت از عملکرد فردي نامیده می شود. در این تحقیق، به رضایت ورزشکار از میزان عملکردش برای رسیدن به اهداف و میزان پیشرفت او رضایت از عملکرد فردي گفته می شود (آسلی ۲۰۰۳) که با سوالات ۶، ۱۱ و ۱۴ پرسشنامه رضایتمندی ورزشکار سنجیده شده است.

(پ) رضایت از تعامل شخصی^۳: این نوع رضایت به تعامل و روابط متقابل بین دو نفر یا مدیر و کارمند گفته می شود. در این تحقیق، به رضایت ورزشکار از رفتارهاي مربی گفته می شود که به طور مستقیم و غیر مستقیم در گسترش تیم موثر است؛ و هم چنین حمایت اجتماعی

¹ -Team Performance Satisfaction

² -Indivisual Performance Satisfaction

³ -Personal Treatment Satisfaction

(حمایت، وفاداری، قدردانی و رفتار دوستانه مربی) و بازخورد مثبت را در بر می گیرد(اسلی ۲۰۰۳) که با سؤالات ۲، ۵، ۱۰، ۸ و ۱۲ پرسشنامه رضایتمندی ورزشکار سنجیده شده است.

ت) رضایت از آموزش و تمرین^۱: توانایی و شایستگی فنی مدیر و مربی می تواند موجب رضایت پیرو یا ورزشکار شود. در تحقیق حاضر به رضایت ورزشکار از آموزش تکنیک ها و تاکتیک ها و راهنمایی های مربی، رضایت از آموزش و تمرین گفته شده است(اسلی ۲۰۰۳) که با سؤالات ۳، ۷ و ۱۳ پرسشنامه رضایتمندی ورزشکار سنجیده شده است.

¹ -Training and Instruction Satisfaction